

ÅRSMELDING FOR 2010

NORSK INNEMILJØORGANISASJON (NIO)

Årsmøter

Årsmøte for 2010 ble avholdt 29.april 2010 i Veidekkes lokaler i Skabos vei, Skøyen hvor styrets sammensetning, budsjett og fremdriftsplan ble vedtatt.

Styret

Styret har i 2010 bestått av:

- Britt Ann K. Høiskar, leder
- Sverre Holøs, nestleder
- Katrine Samdal, styremedlem og fungerende sekretær
- Ingunn Saga, styremedlem og fungerende kasserer
- Kristoffer J. Polak, styremedlem
- Tor Erik Danielsen, styremedlem
- Pia Kruse, styremedlem
- Hege Hansesveen, styremedlem
- Knut R. Skulberg, varamedlem med møterett
- Ingunn Marton, varamedlem med møterett

Valgkomiteen har i 2010 bestått av:

Jose Delgado, Arild Øvrum og Ole Erik Carlson

Styremøter

I 2010 er det avholdt 6 styremøter 18. februar, 18. mars, 21.juni, 25. august, 19. oktober og 11. november.

Fagmøter

Det ble arrangert fagmøte i forbindelse med årsmøte 29. april 2010 der tema var ”Hvordan ivaretar ulike standarder og verktøy for miljøklassifisering hensynet til godt inn klima?”.

Det var ca 50 deltakere på fagmøtet. Programmet og foredragene fra fagmøtet er lagt ut på NIO sine hjemmesider og kan lastes ned.

Frokostmøte

Norsk Innemiljøorganisasjon (NiO) og Brød & Miljø inviterte til felles frokostmøte 13. oktober 2010. Tema for frokostmøtet var "Helsevennlige materialer i innemiljø".

Det var god oppslutning om frokostmøtet og ca de ca 90 fremmøtte fikk med seg flere gode faglige innlegg, og en interessant diskusjon.

Programmet og foredragene er nå lagt ut på NIO sine hjemmesider og kan lastes ned.

Økonomi

Styret har i 2010 hatt bokførte inntekter og kostnader, se vedlagte regnskap.

Medlemmer

I utgangen av 2010 hadde NiO totalt 211 medlemmer.

Firmamedlemskap

Arbeidet med verving av nye firmamedlemmer har ikke vært prioritert i 2010.

Våre firmamedlemmer i 2010 har vært:

- SINTEF Byggforsk
- Interfil
- Undervisningsbygg
- Mycoteam
- Norgips A/S

Sponsoravgiften er kr. 4900,- årlig. I tillegg er NILU sponsor ved å være leverandør av web-løsningen, www.isiaq.no.

Høringsuttalelser

Styret har levert to høringsuttalelser i løpet av 2010:

1. Innspill til Kommunal og regionaldepartementet vedrørende arbeidet med ny stortingsmelding om bygningspolitikken, vedlegg 4.
2. Innspill til Lavenergiprogrammet vedrørende rapport om kunnskapsbehovet for å innføre passivhus som standard, vedlegg 5.

Høringsuttalelsene er lagt som vedlegg til årsberetningen.

Hjemmesider

Web-sidene har i 2009 vært noe mindre aktive enn ønsket, da både webansvarlig og styreleder har hatt liten kapasitet til dette arbeidet. Fagmøter og frokostmøter er annonsert på web-sidene og fagforedragene fra møtene er lagt ut og kan lastes ned via våre nettsider. Web-sidene vil bli oppgradert i løpet av januar/februar 2011.

Samarbeid med andre organisasjoner

NIO er nasjonal ”avdeling” av International Society of Indoor Air Quality and Climate (ISIAQ) som bl.a. utgir tidsskriftet Indoor Air og arrangerer Indoor Air- og Healthy Buildings- konferansene. Vi oppfordrer alle våre medlemmer til å støtte ISIAQs aktiviteter ved medlemskap, abonnementer eller konferansedeltagelse.

I desember 2010 arrangerte den svenske ”avdelingen” av International Society of Indoor Air Quality and Climate (SWESIAQ) en nordisk inneklimakonferanse, Nordic Indoor Air Update 2010 i Täby utenfor Stockholm. Konferansen gikk over to dager og styreleder deltok på vegne av NIO. Richard J. Shaughnessy som er president i ISIAQ ønsker å starte en diskusjon om mulighetene for et tettere samarbeid mellom ISIAQ sentralt og de ulike nasjonale avdelingene. Det vil arrangeres et møte der dette diskuteres i forbindelse med Indoor Air 2011 som arrangeres i Austin, Texas i juni 2011.

Nasjonal Inneklimakonferanse

NIOs styre vedtok i desember å innlede samtaler med Astma- og Allergiforbundet, Sintef Byggforsk og Helsedirektoratet om etableringen av en ny nasjonal inneklimakonferanse som skal arrangeres fast hvert år eller hvert annet år.

Vedlegg:

1. Regnskap for 2010
2. Forslag til budsjett for 2011
3. Forslag til virksomhetsplan for 2011
4. Innspill til Kommunal og regionaldepartementet vedrørende arbeidet med ny stortingsmelding om bygningspolitikken, vedlegg 4.
5. Innspill til Lavenergiprogrammet vedrørende rapport om kunnskapsbehovet for å innføre passivhus som standard, vedlegg 5.

Britt Ann K. Høiskar
Leder

Sverre Holøs
Nestleder

Katrine Samdal
Styremedlen, Sekretær

Ingunn Saga
Styremedlem, kasserer

Tor Erik Danielsen
Styremedlem

Kristoffer J. Polak
Styremedlem

Pia Kruse
Styremedlem

Hege Hansesveen
Styremedlem

Ingunn Marton
Varamedlem

Knut R. Skulberg,
Varamedlem

Vedlegg 1: Regnskap for 2010 og revisors beretning

Oversendes separat.

Vedlegg 2: Budsjett for 2011

BUDSJETT 2011

Inntekter:

Firmasponsorer	34300
Renter	500
Fagmøte 1 vår ¹⁾	2900
Fagmøte 2 vår	5000
Fagmøte høst	5000
Frokostmøte høst	5000
Sum inntekter	52700

Utgifter:

Fagmøte 1 vår	8500
Fagmøte 2 vår	7500
Fagmøte høst	7500
Frokostmøte høst	7500
Arbeid med Nasjonal inneklimakonferanse	5000
Markedsføring/profilering	2000
Adm, telefon, gebyr	2000
Styrehonorar ²⁾	12000
Sum utgifter	52000

Resultat **700**

¹⁾ Vårens første fagmøte ble arrangert i januar og var gratis for alle medlemmer, mens ikke-medlemmer betalte kr 100,-. For de øvrige fagmøtene og frokostmøtene som skal arrangeres i 2011 er det budsjettert med 50 deltakere og en deltakeravgift på kroner 100,- for medlemmer.

²⁾ Styrehonorar foreslås til å være kroner 3000,- for styreleder og kroner 1000 for øvrige medlemmer av styret.

Vedlegg 3: Styrets forslag til virksomhetsplan for 2011

Styret har hatt positive erfaringer med fagmøter og frokostmøter i 2010 og ønsker å videreføre disse arrangementene også i 2011. Det legges opp til to fagmøter på våren, ett i januar og ett i forbindelse med årsmøtet i april, samt ett fagmøte på høsten. I tillegg skal det arrangeres ett frokostmøte på høsten.

Styret vil arbeide for å få til gode og interessant tema som kan bidra til økt deltakelse på disse møtene.

NiO, Sintef Byggforsk, Astma- og Allergiforbundet og Helsedirektoratet har vedtatt å arbeide for å etablere en ny nasjonal inneklimakonferanse som skal arrangeres fast hvert år eller hvert annet år. Styret vil i løpet av våren utarbeide formelle avtaler med de ulike aktørene, samt etablere en styringsgruppe som skal utarbeide et opplegg for konferansene.

Styret i NIO vil også i 2011 utarbeide innspill i forbindelse med høringer når dette er aktuelt. Alle høringsuttalelser vil bli lagt ut på nettsidene våre og våre medlemmer vil bli orientert når det legges ut nye høringsuttalelser.

NIO vil vedlikeholde nettsidene ved at det legges ut informasjon om relevante kurs, konferanser og fagmøter, samt at styret legger ut presentasjoner fra fagmøtene, samt protokoller og årsberetninger fra årsmøtene.

NiO vil i 2011 arbeide for å øke medlemstallet og øke aktiviteten blant medlemmene, samt arbeide for å få minst to nye firmamedlemmer.

NIO har fått en henvendelse fra ett av våre medlemmer om muligheten for å etablere en NiO gruppe i Bergen, og arrangere tilsvarende fagmøter/frokostmøter også der. Styret i NiO ønsker årsmøtets tillatelse til å vurdere og eventuelt starte etablering av NiO-grupper i de største byene. Saken vil bli fremlagt for årsmøtet under ”Innkommende saker fra medlemmene”.

Styret foreslår følgende satser for medlemskap i foreningen:

1. Ordinære medlemmer settes til kr. 0,-
2. Studentmedlemmer settes til kr. 0,-
3. Medlemsbedrifter og –organisasjoner settes til kr. 4900,-

Vedlegg 4: Norsk Innemiljøorganisasjons innspill til arbeidet med ny stortingsmelding om bygningspolitikken

Kommunal- og regionaldepartementet

Oslo, 15. november 2010

Norsk Innemiljøorganisasjons innspill til arbeidet med ny stortingsmelding om bygningspolitikken

Norsk Innemiljøorganisasjon (NiO) er en ideell forening av personer som arbeider med, eller interesserer seg for innemiljø, og arbeider for bedre innemiljø i norske bygg.

NiO anser det som meget positivt at kommunal- og regionaldepartementet inviterer aktuelle aktører til å komme med innspill til arbeidet med den nye stortingsmeldingen. Dette er et nødvendig og viktig arbeid, og NiO ønsker herved å bidra med innspill til dette arbeidet.

Vi må sikre at nye bygg har godt inneklime

Et godt inneklime er en viktig forutsetning for god helse, trivsel og produktivitet. Dårlig inneklime kan resultere i alvorlige helseplager for den enkelte, og de samfunnsøkonomiske kostnadene av dårlig inneklime i norske bygg er betydelige.

Spesielt sårbare er barn og voksne med astma- og allergisykdommer eller annen overfølsomhet. Astma forekommer nå hos ca. 20 % av barn og unge i Norge, og hos ca. 8 % av alle voksne. Nye forskningsresultater viser en ytterligere økning av forekomsten av astma- og allergisykdommer hos barn og ungdom. Nye funn viser dessuten at barneastma gir betydelig økt risiko for utvikling av KOLS i voksen alder, noe som forsterker Alvoret.

Forskningsresultater viser at årsakene til økningen i disse sykdommene i stadig sterkere grad kan knyttes til miljøfaktorer, utendørs og i enda større grad innendørs. Dette betyr at vi i årene som kommer må ha økt fokus på å sikre et godt inneklime i norske bygg for å forebygge sykdom og for at de som allerede er syke ikke skal få økte helseplager.

Universell utforming er satt som krav til utforming av bygg i den nye Plan og bygningsloven, som gjelder fra 2010. NiO mener at tilrettelegging av godt inneklime er et helt sentralt element i denne sammenheng. Godt inneklime er nødvendig for beboere med en eller annen form for miljøhemming (astma, allergi eller annen overfølsomhet), samtidig som det er et gode for alle som bruker bygget.

I et folkehelseperspektiv er det derfor svært viktig at man har som uttalt mål å sikre godt inneklime i nybygg. Dette betyr at man ved prosjektering og planlegging av nybygg må sikre at det velges løsninger og materialer som i størst mulig grad legger til rette for at man kan opprettholde et godt inneklime gjennom hele byggets levetid. Eksempler her er bruk av lavemitterende materialer, materialer som er enkle å renholde i driftsfasen, gode ventilasjonsløsninger, konstruksjoner og løsninger som minimaliserer risikoen for fukt-/muggsopp problematikk. Dette er dessverre ofte ikke tilfelle i dag.

NiO har stor forståelse for at energiøkonomisering blir en viktig faktor i fremtidens bygningspolitikk. Vi er imidlertid opptatt av at energiøkonomisering i driftsfasen ikke går ut over byggets inneklime.

Vi trenger mer kunnskap

NiO vil spesielt påpeke at kunnskapen om hva som er godt nok inneklime for normalbefolkningen og for sårbare grupper er mangelfull. NiO mener at det derfor er behov for å foreta systematisk kartlegging av inneklime i eksisterende og nye bygg, samt innehente informasjon om brukernes opplevelse av inneklime og eventuelle inneklime relaterte helseplager. Dette er helt avgjørende for at vi skal kunne ha kunnskap om hvordan utviklingen går med hensyn på inneklime i norske bygg, og få bedre kunnskap om hvilke bygningstekniske løsninger som gir godt inneklime og bidrar til god helse for brukeren.

Herunder mener vi at

- Det er stort behov for grunnleggende forskning på sammenhenger mellom inneklime (spesielt inneklimeeksponering) og helse (spesielt overfølsomhet).
- Betydningen for inneklime for sykefravær og produktivitet er ikke godt nok kjent. Man vet en del om den negative effekten (økning av sykefravær ved dårlig inneklime) men lite om effektene av forbedringer i inneklime. Her er det behov for mer forskning.
- Det er behov for å evaluere eksisterende og nye bygg med hensyn til inneklime, og ikke minst brukernes opplevelse av inneklime og eventuelle inneklime relaterte helseplager. Ett eksempel her er det økende antallet av bygninger med nærmest 100 % glassfasade – hvordan fungere disse byggene for brukerne?
- Det er avgjørende at man involverer fagpersoner med medisinsk ekspertise i disse evalueringene. Det finnes fremragende norske forskningsmiljøer på bl.a. utvikling av astma- og allergisykdommer som bør involveres i denne type studier. Helsefaglige miljøer har i svært liten grad vært involvert i utformingen av lovverk, forskrifter og veiledere innen byggektoren. Dette er svært uheldig med hensyn til å sikre at utviklingen går i ønsket retning med hensyn til helsevennlige bygg.
- Det er viktig at evalueringen av eksisterende og nye bygg ikke avsluttes kort tid etter at bygget tas i bruk. Bygninger utsettes for bruksendringer, skader (flomskader, overspenning, vannskader, m.m.), FDV-dokumentasjon kommer bort etc. Det er viktig å fange opp erfaringer med hvordan de valgte løsningene fungerer over tid, og hvordan brukerne reagerer etter lengre tids bruk. Det er viktig at en har en referansebase i ordinært bygde hus som en kan sammenligne nye bygg med.
- Det innhentes per i dag mye nyttig informasjon i forbindelse med Energimerkeordningen, tilstandsrapporter og takstrapper med mer. Denne informasjonen kan systematiseres og lagres, og opplysningene kan brukes til evaluering av nye og eksisterende bygg.

Vi trenger en helhetlig politikk

Det er viktig at man i arbeidet med stortingsmeldingen har som overordnet mål å bidra til helsevennlige bygg som er trygge for alle. Slik at de som allerede er syke skal få minst mulig helseplager ved å oppholde seg i byggene, og for å forebygge utvikling av ny sykdom. For å oppnå dette er det vesentlig at det ikke settes inn virkemidler på ett felt av bygningspolitikken som får

uheldige utslag på andre, men at bygningspolitikken rettes inn mot samordnende mål, der helsevennlige, trygge bygg for alle er en vesentlig del.

Med vennlig hilsen
Norsk Innemiljøorganisasjon

A handwritten signature in blue ink that reads "Britt Ann K. Høiskar". The signature is written in a cursive, flowing style.

Britt Ann Kåstad Høiskar
Styreleder
e-post: brittann@naaf.no

Vedlegg 5: Norsk Innemiljøorganisasjons innspill til rapport om kunnskapsbehovet for å innføre passivhus som standard

Lavenergiprogrammet

Norsk Innemiljøorganisasjons innspill til rapport om kunnskapsbehovet for å innføre passivhus som standard

Norsk innemiljøorganisasjon (NiO) er en ideell forening av personer som arbeider med, eller interesserer seg for innemiljø, og arbeider for bedre innemiljø i norske bygg.

NiO anser det som meget positivt at Lavenergiprogrammet har utredet kunnskapsbehovet for innføring av passivhus som standard og at man gjennom dette arbeidet søker å skape et grunnlag for et systematisk samarbeid mellom myndigheter og relevante bransjer. Dette er et nødvendig og viktig arbeid, og NiO ønsker herved å bidra med innspill til rapporten.

Ved å ta utgangspunkt i Sintef Byggforsk kunnskapssystemer og samtidig legge opp til evaluering av konkrete prosjekter, sikrer man at kunnskapen som utvikles er praksisnær og har god mulighet for å bli implementert i bransjen. Dette anser NiO som en god tilnærming. Samtidig forutsetter dette at kunnskapsgrunnlaget er tilstrekkelig til at man kan stille korrekte ytelseskrav til de preaksepterte løsningene.

Det er ikke opplagt at denne forutsetningen holder. NiO vil spesielt påpeke at kunnskapen om hva som er godt nok inneklime for normalbefolkningen og for sårbare grupper er mangelfull. I denne sammenheng er det et vesentlig poeng at økningen i forekomsten av astma- og allergisykdommer nå er så rask at "normalbefolkningen" i løpet av relativt kort tid vil ha en eller annen form allergi og/eller astma. Nye funn viser at barneastma gir betydelig økt risiko for utvikling av KOLS i voksen alder, slik at man også vil måtte forvente å få en økende gruppe av brukere med KOLS som i tillegg lider av overfølsomhetssykdommer. Passivhus må gi tilfredsstillende inneklime også for denne gruppen.

NiO mener at det derfor er behov for en sterkere presisering av forskningsbehov knyttet til helse. Herunder mener vi at

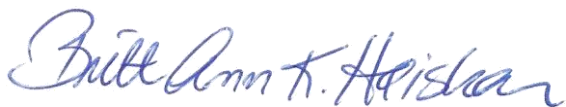
- Det er stort behov for grunnleggende forskning på sammenhenger mellom inneklime (spesielt inneklimeaeksponering) og helse (spesielt overfølsomhet).
- Evalueringen av forbildeprosjektene bør være vesentlig grundigere enn det som er skissert i rapporten. Det er positivt at det er lagt opp til evaluering av inneklime, men rapporten beskriver i stor grad evaluering av parametre som er lette å måle og relevante for komfort, men ikke nødvendigvis helsemessig relevante. Det er avgjørende at man involverer fagpersoner med medisinsk ekspertise i disse evalueringene. Det finnes fremragende norske forskningsmiljøer på bl.a. utvikling av astma- og allergisykdommer som bør involveres her.
- Det er viktig at evalueringen av forbildeprosjekter ikke avsluttes kort tid etter at bygget er tatt i bruk. Bygninger utsettes for bruksendringer, skader (flomskader, overspenning, vannskader,

m.m.), FDV-dokumentasjon kommer bort etc. Det er viktig å fange opp erfaringer med hvordan de valgte løsningene fungerer over tid, og hvordan brukerne reagerer etter lengre tids bruk. Det er viktig at en har en referansebase i ordinært bygde hus som en kan sammenligne med.

- Det bør søkes utviklet verktøy for målsetting og mest mulig standardisert verifisering av innklimaforhold. Aller helst burde dette skje ved å bruke en form for kvantitativ ytelsesparameter, for eksempel i form av DALY (Disablility adjusted living years) relativt til et referansebygg. Selv om en slik parameter vil ha svært usikker tolkning, vil utvikling av kvantitative parametere trolig bidra til en bedre balanse mellom de ulike aspektene av bærekraftig bygging. Dette for å forhindre at kvantitative parametre som energibehov og kostnader optimaliseres, på bekostning av kvalitative parametre som universell utforming, innklima, etc.

Det er viktig at man i arbeidet med å innføre passivhus som standard har som overordnet mål å bidra til helsevennlige bygg som er trygge for alle. Slik at de som allerede er syke skal få minst mulig helseplager ved å oppholde seg i byggene og for å forebygge utvikling av ny sykdom.

Med vennlig hilsen
Norsk Innemiljøorganisasjon

Britt Ann Kåstad Høiskar
Styreleder
e-post: brittann@naaf.no